

Hr Keit Kasemets
Riigisekretär
Riigikantselei
Stenbocki maja
Rahukohtu 3
5161 TALLINN

30.04.2026 nr 5.1-1/105

Pöördumine seoses korrakaitseaduse ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga

Pöördume Teie poole seoses 26.03.2026 eelnõude infosüsteemis avaldatud korrakaitseaduse ja sellest tulenevalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõuga, millega Riigikantselei soovib muuta ka elektroonilise side seadust seoses mehitamata õhusõidukite tõrje rollijaotusega. Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidule (ITL) kui Eesti sideettevõtete esindajale seda eelnõud arvamuse avaldamiseks ei saadetud.

ITL mõistab ja toetab eelnõuga taotletavat eesmärki suurendada riigi valmisolekut mehitamata õhusõidukitest lähtuvate ohtude ennetamiseks ja tõrjumiseks, arvestades muutunud julgeolekulukorda. Samas peame ITL-ina vältimatuks, et kavandatavad meetmed oleksid kooskõlas elektroonilise side teenuste toimepidevuse tagamise ning avalike elektroonilise side võrkude kaitsega.

Elektroonilise side seaduse (ESS) §-is 115 eelnõuga kavandatavad muudatused vajavad meie hinnangul sisulist ülehindamist. Eeskätt küsimuses, kas konkreetsete ründeliikide ja juhtumite detailne loetlemine seaduse tasandil (ESS § 115 lg 1 alapunktides) aitab praktikas kaasa julgeoleku meetmete tõhusale rakendamisele või võib vastupidi piirata vajalike meetmete paindlikku kohaldamist.

Me ei saa nõustuda sellega, et seaduse alusel laiendatakse raadioside piiramise õigust määramatule või väga laiale isikute ringile, sealhulgas turvatöötajatele või teistele elutähtsa teenuse osutajatele, kelle pädevus ja ülevaade avalike sidevõrkude toimimisest, sageduskasutusest ja piirkondlikest ristsõltuvustest on paratamatult piiratud.

Õiguste sellisel viisil laiendamine, mis omab olulist mõju teiste elutähtsate teenuste osutamisele, ei saa toimuda ilma selge vastutuse, koordineerimise ja mõju-analüüsita. Kooskõlastamisele esitatud eelnõu jätab mulje, et mõju sideettevõtjatele ja nende poolt osutatavatele teenusele puudub.

Sideteenuse osutajatel puudub ülevaade riigikaitsealistest objektidest, nende eest vastutajatest ning nende objektide paiknemisest. Sellises olukorras tekib reaalne risk, et raadiosidet hakatakse erinevate teenuse osutajate poolt piirama paralleelselt ja koordineerimata, mille tagajärjeks võivad olla põhjendamatud ja ulatuslikud sidekatkestused nii lõpptarbijatele kui ka elutähtsa side teenuse enda toimimisele, sh hädaabiteenuste kättesaadavusele.

Juhime tähelepanu, et raadioside piiramine mõjutab vältimatult ka avalikke elektroonilise side võrke ning nende kaudu osutatavat elutähtsat teenust. Nii eelnõu seletuskiri kui ka selle seletuskirja lisana esitatud määruse kavand viitavad mitmetele mehitamata õhusõidukite tõrjumise meetmetele, millest osa on kindlasti oma mõjult oluliselt väiksemad. Seetõttu peab ITL vältimatuks, et raadioside piiraja kasutamine oleks õigusaktides selgelt määratletud kui viimane abinõu ning selle rakendamisel hinnataks alati konkreetse meetme geograafilist ulatust, kestust ja mõju avalikele elektroonilise side võrkudele.

Peame vajalikuks täpsustada, et juhul kui eelnõuga ESS § 115 piiramise aluseid muudetakse, siis on vaja sätestada ka õigusaktide tasandil vastutuse ja kahjuhüvituse põhimõtteid juhuks, kui raadioside piiramisest tuleneb sidekatkestus või sideettevõtjale tekkiv kahju. Oluline on vältida olukorda, kus sideettevõtja vastutab teenuse katkestuse eest, mille on põhjustanud kolmanda isiku seaduslik, kuid sidevõrku oluliselt mõjutav tegevus.

Teeme ettepaneku kaaluda sellisteks olukordadeks mehhanismi kehtestamist, mis võimaldaks kriitilise taristu ja avalike sidevõrkude operaatorite teavitamist või kaasamist tehnilise mõju hindamisse nii planeerimis- kui ka rakendamisfaasis ulatuses, mis ei kahjusta meetmete tõhusust ega operatiivset reageerimist.

Leiame, et raadioside piiramise õiguse andmine turvaettevõtjatele ei ole õige, vaid see peab olema allutatud tugevamale järelevalvele ja kohustuslikule koordineerimisele Politsei- ja Piirivalveameti või muu pädeva riigiasutusega. ITL-i hinnangul ei peaks laiendama piiramiseks õigustatud isikute ringi ning raadioside piiramise otsustusõigus ja vastutus peavad jääma julgeolekuasutustele ja Kaitseväele, kes saavad vajaduse korral operatiivselt kaasata teisi osapooli, säilitades samal ajal keskse vastutuse meetmete proportsionaalsuse ja tagajärgede eest.

Juhime täiendavalt tähelepanu, et kuigi raadioside piiramine peaks seaduse kohaselt olema erandlik, siis eelnõuga kavandatava regulatsiooni mõju ei piirdu üksikute, eraldiseisvate objektidega, vaid ulatub vältimatult ka nende objektidega seotud ümbruskonnale erinevates Eesti paikades ja avaldab seega mõju üleriigiliselt sidevõrkude toimimisse.

Seetõttu on eriti oluline, et raadioside piiramise õiguse andmine ja kasutamine oleks tsentraalselt koordineeritud ning allutatud selgele vastutus- ja otsustusahelale. Riigikaitseobjekti staatus ei anna objekti valdajale ega sellel tegutsevale turvatöötajale täielikku ülevaadet avalike elektroonilise side võrkude konfiguratsioonist, sageduste kasutusest ega kriitiliste teenuste (sh hädaabiteenuste)

toimivusest konkreetses piirkonnas. Seetõttu ei ole põhjendatud, et õiguste laiendamisega hajuks proportsionaalsuse, mõju hindamise ja teenuse katkestuste eest vastutamise roll.

Isegi heas usus tegutsev turvatöötaja ei oma terviklikku ülevaadet:

- milliseid raadiosagedusi konkreetses piirkonnas kasutatakse,
- millised elektroonilise side (s.h avalike elektroonilise side) võrgud samas alas töötavad,
- kas ja millisel määral võib häiritud saada hädaabiteenuse osutaja, sideteenuse kui elutähtsa teenuse osutaja ja piiramise korraldaja enda raadioside.

Enne, kui kaaluda raadioside piiramise õiguse laiendamist väljapoole julgeolekuasutusi ja Kaitseväge, on vältimatult vajalik läbi viia **põhjalik mõjuanalüüs** kaasates tehniliste aspektide hindamiseks ka raadioside valdkonna teadlasi. Selline analüüs peab hõlmama vähemalt mõju elektroonilise side teenuste toimepidevusele, mõju teistele elutähtsatele teenustele ning ühtlasi ka mõju elutähtsate teenuste osutajate valmisolekule, pädevustele, kuludele ja vastutusele.

Samuti tuleb hinnata, kas ja millisel moel oleks võimalik tagada ühtlustatud, turvaline ja riiklikult juhitud lahendus olukorras, kus meetmete kasutamine puudutab riigi julgeolekut ning võib mõjutada üleriigiliselt avalike sidevõrkude toimimist, mille kaudu osutatakse elutähtsat teenust ja millest omakorda sõltuvad teised elutähtsa teenuse osutajad.

Ilma sellise eelneva analüüsi ja keskse juhtimismudelita ei ole põhjendatud laiendada raadioside piiramise õigust uutele isikutele ega anda selliseid pädevusi turvatöötajatele või elutähtsate teenuste osutajatele. Selline õigustatud isikute ringi laiendamine ilma eelneva põhjaliku mõjuanalüüsita võib viia praktikas raskesti hoomatava ja kontrollimatu olukorrani, kus iga elutähtsa teenuse osutaja võib määrata potentsiaalselt suure hulga turvatöötajaid üle Eesti ning hakata mobiilside teenust osutavate sideettevõtjate jaoks eelnevalt teadmata asukohtades ja tingimustes raadiosidet piirama, lähtudes iga üksiku objekti või olukorra enda hinnangust proportsionaalsuse ja vajalikkuse osas.

Kokkuvõttes leiame, et:

- ESS § 115 peaks jääma erandlikuks normiks ja äärmuslikuks meetmeks ning julgeoleku asutuste ja Kaitseväge poolt kasutatavaks õiguseks;
- Piirama õigustatud isikute ringi ei saa laiendada määramatult (turvajuhid jms), sh jätta otsustus, vastutus ja võimalik kahju õhku;
- Enne raadioside piiramise otsustamist tuleb hinnata ka selle piiramise mõju ulatust (sideettevõtjatele, piirkonnas olevatele lõpptarbijatele ja kasutajatele, ETO-dele)
- Sellistel juhtudel ei peaks sideettevõtjate kaasamine olema “hea tava”, vaid funktsionaalne vajadus.

Ka juhul, kui raadioside piiramist jäävad korraldama julgeolekuasutused ja Kaitsevägi, siis peab seaduses sisalduma järgmine:

- Kohustus läbi viiaeelnev regulaarne mõjuhinnang iga objekti kohta teistele sidevõrkudele võimalike häirete tekitamise riskidest;
- Raadioside piiramist korraldavate töötajate kohustuslik koolitus.

Lisame, et märkasime eelnõus ka vastuolu. Eelnõu eristab elutähtsa teenuse osutajaid (ETO), kes omavad või valdavad riigikaitseobjekte ja teisi ETO-sid. Nendel teistel ETO-del on õigus võtta passiivseid kaitsemeetmeid ja paigaldada enda taristule seireseadmeid. Kui selline ETO mingil hetkel paigaldab enda taristu kaitseks seireseadmed, siis eelnõu seletuskirja lugedes tekib arusaam, et tal on kohustus jagada seireandmeid pädevate asutustega (seletuskirja lk 15), aga eelnõu § 7 punkti 2 järgi on see kohustus pandud vaid turvaettevõtetele.

Kui juurde vaadata eelnõu seletuskirja lisas 2 toodud skeemi, siis seal on jälle sees ka riigikaitseobjektideta ETO-de seireandmed, sest neist seireandmetest moodustuks justkui ühine õhuruumi seirepilt. Meile tundub, et ei ole mõeldud mitte „ETO-de (sh riigikaitseobjektide) seiresüsteemid“, vaid „turvaettevõtjate seiresüsteemid riigikaitseobjektidel ja ETO-de objektidel“. ETO-de objektidel (mis pole riigikaitseobjektid) saavad need seiresüsteemid tekkida juhul, kui ETO-d need läbi riskianalüüside omal initsiatiivil ise paigaldada otsustavad ja turvaettevõtjad neid haldama võtavad ja siis tekib turvaettevõtjatel vastavate seireandmete jagamise kohustus.

Loodame, et leiate võimaluse ITL-i tagasiside arvestada ning kaasate ITL-i eelnõu menetlusse kui seotud osapool. Palume võimalust oma seisukohti ja ettepanekuid ka kirjalikult selgitada enne eelnõuga edasi liikumist.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Doris Pöld
Tegevjuht

Koopia: Justiits- ja Digiministeerium

Keilin Tammepärg, keilin.tammeparg@itl.ee